

Weidegang voor weidevogels

Dat beweiding veel kan bijdragen aan het bereiken van randvoorwaarden waar weidevogelkuikens om vragen, wordt steeds meer erkend. Lopende koeien zorgen er bovendien voor dat wormen omhoogkomen: voedsel voor de kuikens. Bij weidegang voor weidevogels zijn timing en intensiteit van weidegang allesbepalend en zonder afstemming tussen veehouder, nazorger en collectief lukt het niet.

Nyncke Hoekstra
Louis Bolk Instituut

Anne Jansma
Agreco Advies

Praktijkonderzoek

De waarde van beweiding in het weidevogelbeheer wordt steeds meer ingezien. In de projecten Vogels en Voorspoed Fryslân en Winst & Weidevogels (gefinancierd door Provincie Fryslân en Provincie Zuid-Holland) is samen met melkveehouders en collectieven praktijkonderzoek gedaan naar beweiding en weidevogelbeheer om meer inzicht te krijgen in hoe beweiding kan bijdragen aan het versterken van het weidevogelbeheer.

Meer informatie: Hoekstra, N.J. en Jansma, A., 2021. Beweiding en weidevogelbeheer - Bevindingen en aanbevelingen vanuit project Vogels en Voorspoed Fryslân, 2021-032 LbD. Louis Bolk Instituut, Bunnik.

Beweiding kan op verschillende manieren een positieve bijdrage leveren aan de randvoorwaarden die gesteld worden binnen het weidevogelbeheer:

- Vegetatiestructuur: Door beweiding ontstaan groeitrapen en verschillende grashoogtes tussen verschillende percelen (mozaïekbeheer). Beweiding is daarmee een belangrijke aanvulling op percelen met een uitgestelde maaidatum (1 tot 15 juni). Zeker op voedselrijke percelen en in groeizame voorjaren is het gewas op deze percelen eind mei vaak al te hoog en te dicht en daarmee niet meer geschikt voor kuikens. Door sturen met beweiding kan in mei en juni alternatief kuikenland worden ontwikkeld. Verschillende weidevogelsoorten gebruiken graag beweidde percelen in de kuikenperiode: door de lage vegetatie op begraaasd grasland kunnen kuikens zich makkelijk door het weiland bewegen, mestflatten bieden voedsel, terwijl de mestbossen goede dekkingmogelijkheden bieden tegen predatie. Weidevogelkuikens profiteren van het door beweiding ontstane microreliëf binnen percelen.

- Rust: Beweiding resulteert over het algemeen in minder nest- en kuikenverliezen en verstoring dan maaien. Koeien en jongvee schrikken grond- en luchtpredatoren af, terwijl maaien juist luchtpredatoren aantrekt. Beweiding dient wel in goed overleg te worden ingezet. Weidevogels zullen bijvoorbeeld minder snel gaan nestelen op percelen die al vroeg in het voorjaar gedurende lange tijd beweid worden.

- Voedsel: Mestflatten vormen een broedplaats voor wormen, vliegen en kevers. Het lopen van koeien en jongvee zorgt ook voor het omhoog komen van wormen die daardoor een makkelijke prooi zijn voor vogels. In het huidige onderzoek zijn echter geen positieve effecten gevonden van beweiding op de totale hoeveelheid insecten gemeten met plakvallen of potvallen.

Inzetten beweiding in weidevogelbeheer

Beweiding kan op verschillende manieren worden ingezet in het weidevogelbeheer. De locatie, timing van beweiding, vorm van beweiden (beweidingssysteem en intensiteit) en de beweidingperiode zijn factoren die bepalen in welke mate en in welke periode

Mestflatten

Mestflatten in weidevogelland zijn voedsel voor insecten die als kuikenvoedsel dienen. De flatten zorgen later voor mestbossen die kuikens tegen predatie beschermen. Foto: Youri Egas

weidevogels ervan zullen profiteren. Op basis van deze handvaten voor het inzetten van beweiding voor weidevogelbeheer, zijn naast enkele reeds bestaande vormen ook een aantal andere vormen en invullingen geformuleerd (figuur 1):

1. Voorweiden met rustperiode: Het belangrijkste doel is het creëren van geschikt kuikenland in juni op percelen met uitgestelde maaidatum, door te voorkomen dat het gewas te zwaar wordt. Door voorweiden tot 1 of 8 mei wordt het gewas flink teruggezet en ontstaat er een betere opener vegetatiestructuur waarin kuikens zich gemakkelijk kunnen verplaatsen en kunnen foerageren op insecten.
2. Extensief weiden: Het creëren van kuikenland gedurende het hele kuikenseizoen, het voorkomen van een te zwaar gewas op beheerpercelen en het creëren van microreliëf, door continue beweiding met een lage veedichtheid.
3. Uitgesteld weiden: Door pas na begin mei vee in te scharen (in relatief zwaar ongemaaid gras) wordt heel snel een zeer gevarieerde grasstructuur gecreëerd. Dit draagt, in aanvulling op pakketten

met voorweiden, bij aan een goede graslandmozaïek voor gezinnen en kuikens zowel op perceel- als bedrijfsniveau, en een betere inpasbaarheid van weidevriendelijk beweiden.

4. Weiden met rustperiode: Door het inlassen van een rustperiode na reguliere beweiding tot midden mei, ontstaat geschikt kuikenland vanaf eind mei, en is daarmee een makkelijk inpasbare aanvulling op beheerpakketten met uitgestelde maaidatum.
5. Doorweiden: Creëren van een gevarieerde graslandstructuur die goed doorwaadbaar is voor weidevogelkuikens en tevens voldoende dekking biedt in de vorm van mestbossen. Doordat er niet gemaaid wordt, bieden deze percelen gedurende het hele kuikenseizoen een geschikt toevluchtsoord.

Stimuleren weidevogelgerichte beweiding

Na een neerwaartse trend, is de afgelopen jaren het aantal melkveehouders dat aan beweiding doet weer toegenomen. Koeien weiden heeft voordelen: het is een goedkope manier om eigen ruwvoer te benutten en de

weidepremie van de zuivel verbetert het saldo. Maar in veel gevallen is het beweidingsstelsel niet gericht op het weidevogelbeheer, terwijl er ook binnen reguliere beweiding ruimte is om meer rekening te houden met weidevogels. Vele voorbeelden laten zien dat weidevogelbeheer het succesvolst is als er goede communicatie en afstemming is tussen de veehouder, nazorger en gebieds-/mozaïekregisseur van het collectief. Juist de mensen in het veld zijn heel belangrijke schakels om in overleg met de melkveehouder veel te kunnen bereiken. Waar de inzet van beweiding ten dienste van weidevogelbeheer extra inspanningen vereist of resulteert in opbrengst- of kwaliteitsverliezen, is het belangrijk dat hier een vergoeding tegenover staat. In overleg met het collectief kunnen de meest geschikte pakketten of combinaties van pakketten worden samengesteld. Voor voorweiden en extensief weiden bestaan reeds pakketten, maar hiervan wordt relatief weinig gebruik gemaakt. Dit hangt onder meer samen met een gebrek aan flexibiliteit, met name in start- en einddata voor rust- en weideperiodes afhankelijk van de actuele (weidevogel- en gewas)

situatie in het veld. Daarnaast is de vergoeding voor de beweidingspakketten relatief laag ten opzichte van andere pakketten: er is onvoldoende vergoeding voor extra werkzaamheden gerelateerd aan aangepaste beweiding ten dienste van weidevogels zoals beweiding op grotere afstand van de boerderij. Bij weiden met rustperiode kan het pakket kuikenvelden goed worden ingezet voor het creëren van kuikenland na beweiding (vergoeding voor rust en niet maaien/bloten en bemesten na weideperiode). Voor uitgesteld weiden en doorweiden bestaan nu nog geen pakketten, maar dat is wel aanbevolen om opbrengstverliezen en extra arbeidsinspanningen te compenseren. Hiertoe is binnen het project een handreiking gedaan.

AANBEVELINGEN VOOR PRAKTIJK

- Afstemming met de nazorger: Zoals aangegeven in het artikel zijn er verschillende mogelijkheden om beweiding in te zetten ter versterking van het weidevogelbeheer. Hiervoor is een goede afstemming met de nazorger (vrijwillige weidevogelbeschermer) en mozaïekregisseur belangrijk. Deze kunnen inschatten waar en wanneer beweiding toegevoegde waarde heeft voor het mozaïek, maar ook waar nestbescherming nodig is.
- Nesten beschermen: Kies voor (stroom)draadjes rondom nesten. Dit is minder verstorend dan het plaatsen van nestbeschermers. Een koe zal niet bewust een nest vertrappen (en wordt over het algemeen wel door de vogels, met name Kievit en scholekster, gewaarschuwd als ze te dichtbij komen), maar vertrapping van een nest kan met name bij hoge veedichtheden makkelijk gebeuren.
- Kies voor rustig vee: een groep nieuwsgierige pinken geeft een veel grotere kans op nestverliezen en verstoring dan melkkoeien of droge koeien.

- Waardeer rommeligheid: Geen bossen wegmaaien of bloten. Mestbossen dragen juist bij aan de meerwaarde van beweide grasland voor weidevogels. Bloten van mestbossen gedurende de weideperiode heeft slechts een beperkt effect op het aandeel bossen, omdat de koeien de plek blijven mijden vanwege de geur. [V](#)

FIGUUR 1 VORMEN VAN BEWEIDING VOOR WEIDEVOGELBEHEER

Bijdrage van verschillende vormen van beweiding voor het creëren van rust en gewasstructuur gedurende verschillende fases van het weidevogelseizoen, in weidevogelkerngebieden en randgebieden bij verschillende beweidingintensiteiten.

